

معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی
اداره پاسخگویی به سوالات دینی

برخی از احکام نمازهای مستحبی

دوره آموزشی کارشناسان پاسخگویی به سوالات شرعی

گروه علمی احکام اداره پاسخگویی به سوالات دینی
(سال ۱۳۹۸)

در این نسخه تنها نظر چهار تن از فقها آمده است و مطالب کم کاربردتر نیز حذف شده است؛

((غیر قابل انتشار))

- ۴.....نافله های یومیه.....
- ۴.....تعداد رکعات نوافل یومیه.....
- ۵.....وقت نافله صبح.....
- ۵.....وقت نافله ظهر.....
- ۶.....وقت نافله عصر.....
- ۶.....خواندن نافله ظهر و و عصر قبل از اذان ظهر.....
- ۶.....الف: در غیر روز جمعه:.....
- ۶.....ب: در روز جمعه.....
- ۷.....خواندن نافله ظهر در وقت آن و بعد از خواندن نماز ظهر.....
- ۷.....وقت نافله مغرب.....
- ۷.....ادغام نافله مغرب با غفيله.....
- ۸.....وقت نافله عشا.....
- ۸.....وقت نماز شب.....
- ۹.....کیفیت (نماز شب، شفع، وتر).....
- ۹.....طلب مغفرت برای معصوم علیه السلام در نماز شب.....
- ۹.....اشتباه در شماره نماز شب.....
- ۹.....اکتفاء به خواندن شفع و وتر یا وتر تنها.....
- ۹.....ترتیب فضیلت در نوافل یومیه و نماز شب.....
- ۱۰.....ادامه نماز شب بعد از اذان صبح.....
- ۱۰.....پشت سر هم خواندن نماز شفع و وتر.....
- ۱۰.....قنوت در نوافل (خصوصاً در نماز شفع).....
- ۱۰.....حکم نوافل در سفری که نماز شکسته است.....
- ۱۰.....الف: نافله ظهر و عصر.....
- ۱۱.....ب: نافله عشا.....
- ۱۱.....ج: سایر نوافل (صبح، مغرب، نماز شب و...).....
- ۱۱.....نافله در اماکن تخییر بین اتمام و قصر نماز.....
- ۱۱.....برخی دیگر از نوافل.....
- ۱۱.....نماز جعفر طیار.....
- ۱۳.....نماز طلب باران (استسقاء).....
- ۱۴.....نماز ليله الدفن (نماز وحشت)، نماز شب اول وفات.....
- ۱۴.....الف: نماز شب اول دفن میت.....

ب: نماز شب اول وفات میت.....	۱۵
حکم خواندن نماز وحشت برای چند میت.....	۱۵
نماز اول ماه.....	۱۵
احکام نوافل.....	۱۶
نشسته خواندن نوافل.....	۱۶
حکم قرائت حمد و سوره در نوافل.....	۱۷
حکم قضا کردن نوافل و صدقه دادن بجای قضا.....	۱۷
انجام نافله با وجود قضای نماز واجب یا قبل از ادای واجب.....	۱۷
حکم جماعت در نوافل.....	۱۸
عدول در نوافل.....	۱۸
حکم رها کردن نافله.....	۱۹
مبطلات نوافل.....	۱۹
خوردن و آشامیدن در نماز وتر.....	۱۹
دعای به زبان فارسی در نوافل.....	۲۰
شرایط نوافل.....	۲۰
لزوم طهارت داشتن در نماز مستحبی.....	۲۰
حکم پوشش در نوافل.....	۲۰
خواندن نوافل در (حرکت، ماشین، هواپیما و...) - رعایت قبله در نوافل.....	۲۱
شک و گمان در نوافل.....	۲۱
شک در رکعت های و افعال نوافل.....	۲۱
شک و گمان در کارها و ذکرهای نماز مستحبی.....	۲۲
حکم گمان در نماز مستحبی.....	۲۲
زیاد و کم کردن اجزاء در نماز مستحبی.....	۲۳
حکم انجام ندادن برخی اذکار و آداب مستحبات.....	۲۳
فراموش کردن چیزی از نوافل دارای کیفیت خاص.....	۲۴
سجده سهو-قضای سجده و تشهد فراموش شده در نوافل.....	۲۴
نماز مستحبی نیابتی.....	۲۴

نافله های یومیه

تعداد رکعات نافله ها^۱

نافله ها را باید دو رکعت دو رکعت خواند، مگر نماز وتر را که یک رکعت است، بنابراین خواندن نماز شب به صورت دو نماز چهار رکعتی و یک دو رکعتی و یک نماز وتر صحیح نیست. (امام خامنه ای)

همه نافله های یومیه دو رکعت دو رکعت خوانده می شود جز نافله وتر، که یک رکعت است و اگر بخواند نافله وتر را نشسته بخواند طبق فتوای اخیر ما همان یک رکعت کافی است. (آیه الله مکارم)

تعداد رکعات نوافل یومیه

نمازهای مستحبی بسیار است و آنها را «نافله» گویند و از میان نمازهای نافله، نافله های شبانه روزی بیشتر سفارش شده است، با هر یک از نمازهای پنجگانه ی شبانه روزی یک نماز مستحبی هست که آن را نافله ی آن نماز گویند. خواندن این نافله ها بسیار مهم است و ثواب و اجر زیاد برای آن ذکر شده است. علاوه بر اینها مستحب است در ثلث آخر شب، نافله ی شب بخواند. این نماز هم دارای خواص معنوی بسیار است و شایسته است بر آن مواظبت شود.

۲. نافله های شبانه روزی

۱. نافله ی ظهر: هشت رکعت قبل از نماز ظهر. ۲. نافله ی عصر: هشت رکعت قبل از نماز عصر.
۳. نافله ی مغرب: چهار رکعت بعد از نماز مغرب. ۴. نافله ی عشا: دو رکعت بعد از نماز عشا که نشسته خوانده می شود. ۵. نافله صبح: دو رکعت قبل از نماز صبح. ۶. نافله ی شب: یازده رکعت از نصف شب تا اذان صبح و بهتر در ثلث آخر شب.

نکته: چون دو رکعت نافله ی عشا، یک رکعت حساب می شود، مجموع نافله های شبانه روزی سی و چهار رکعت (دو برابر تعداد رکعت های نمازهای واجب) خواهد بود. (امام خامنه ای)^۲

در روز جمعه چهار رکعت به نافله های ظهر و عصر افزوده می شود و بیست رکعت می شود و به ترتیب خاصی خوانده می شوند که در ادامه خواهد آمد.^۳

^۱ . امام خامنه ای، رساله آموزشی، جلد اول / فصل سوم: نماز / درس ۲۷: اقسام نمازها؛

<https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۴۶۴۶&mid=۲۵۳۹۵۶>

^۲ . امام خامنه ای، رساله آموزشی، جلد اول / فصل سوم: نماز / درس ۲۷: اقسام نمازها

^۳ . رجوع شود به همین نوشته (خواندن نوافل ظهر و عصر قبل از اذان؛ الف: در روز جمعه)

وقت نافله صبح^۱

دو رکعت نافله صبح قبل از نماز صبح و وقت آن از فجر اول (سپیده کاذب) است و تا موقعی که به اندازه خواندن نماز صبح به طلوع سرخی مانده باشد ادامه دارد و جایز است با نماز شب قبل از طلوع فجر اول (سپیده کاذب) ولو در نصف شب خوانده شود و حتی بعید نیست که وقت نافله نماز صبح بعد از گذشتن مقدار وقت خواندن نماز شب از نیمه شب باشد ولیکن احتیاط مستحب آن است که قبل از فجر اول خوانده نشود مگر آن که با نماز شب خوانده شود. (حضرت امام)

نافله صبح پیش از نماز صبح خوانده می شود و وقت آن، بعد از گذشتن از وقت نماز شب به مقدار انجام آن می باشد و تا زمانی که ممکن است آن را پیش از نماز صبح به جا آورد، وقت آن ادامه دارد ولی اگر شخص، خواندن نافله صبح را به تأخیر بیندازد تا وقت فضیلت نماز صبح تنگ گردد، بهتر است در این موقع ابتدا نماز صبح را بخواند. (آیه الله سیستانی)

وقت نافله صبح پیش از نماز صبح است از طلوع فجر تا آشکار شدن سرخی در طرف مشرق و می تواند آن را بعد از نماز شب بلافاصله به جا آورد هر چند احتیاط آن است که نماز نافله نزدیک صبح باشد همچنین می توان نافله صبح را بعد از نماز شب خواند ولی برای کسی که نماز شب را قبل از نصف شب خوانده خلاف احتیاط است. (آیه الله مکارم)

وقت نافله ظهر

سوال: وقت نافله ظهر چه زمانی است؟^۲

نافله نماز ظهر پیش از نماز ظهر خوانده می شود و وقت آن از اول ظهر می باشد تا موقعی که آن مقدار از سایه شاخص که بعد از ظهر پیدا می شود، به اندازه (مکارم: بیشتر از) دو هفتم آن شود، مثلاً اگر ارتفاع شاخص هفتاد سانتیمتر باشد و سایه شاخص به بیست سانتیمتر رسید، (وحید: بنابر احتیاط واجب) آخر وقت نافله ظهر است. (امام: که اگر به این حد از وقت رسید نماز واجب مقدم می شود). (حضرت امام، آیت الله مکارم)

نافله نماز ظهر پیش از نماز ظهر خوانده می شود و وقت آن از اول ظهر است، و تا موقعی که ممکن باشد آن را پیش از نماز ظهر خواند، وقت آن ادامه دارد، ولی اگر شخص نافله ظهر را تا موقعی که آن مقدار از سایه شاخص که بعد از ظهر پیدا می شود به اندازه دو هفتم آن شود - یعنی اگر دارازی شاخص هفت و ربع باشد سایه به دو و ربع برسد - تأخیر بیندازد بهتر است که در این موقع نماز ظهر را قبل از نافله بخواند. مگر اینکه یک رکعت از نافله را قبل از آن خوانده

^۱ . تحریر الوسیله، ج ۱، ص: ۱۳۵ - کتاب الصلوة - فصل فی مقدمات الصلوة؛ المقدمة الأولى، مسألة ۱؛ آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع مسأله ۱۸۳۷

<https://makarem.ir/main.aspx?lid=.&typeinfo=۲۱>

<https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=.&catid=۲۳۲۸۰&mid=۲۵۴۰۲۱>

^۲ . توضیح المسائل مراجع م ۷۶۸

باشد که در این صورت، بهتر تمام کردن نافله است قبل از فریضه. (آیه الله سیستانی)

وقت نافله عصر^۱

نافله عصر پیش از نماز عصر خوانده می شود و وقت آن تا موقعی است که آن مقدار از سایه شاخص که بعد از ظهر پیدا می شود، به چهار هفتم طبق مثال که شاخص ۷۰ سانتیمتر باشد، اندازه سایه به ۴۰ سانتیمتر برسد (امام: که اگر به این حد از وقت رسید باید نماز واجب مقدم شود). (حضرت امام، آیه الله مکارم)

نافله عصر پیش از نماز عصر خوانده می شود و وقت آن تا موقعی که ممکن باشد آن را پیش از نماز عصر خواند ادامه دارد ولی چنانچه شخص نافله عصر را تا موقعی که سایه شاخص به چهار هفتم آن برسد تأخیر بیندازد بهتر است که در این موقع نماز عصر را قبل از نافله بخواند مگر اینکه یک رکعت از نافله را قبل از آن خوانده باشد که در این صورت، بهتر تمام کردن نافله است قبل از فریضه. (آیه الله سیستانی)

خواندن نافله ظهر و عصر قبل از اذان ظهر

آیا می توان قبل از ظهر شرعی نافله ظهر را خواند؟

الف: در غیر روز جمعه^۲:

خواندن نافله ظهر و نافله عصر قبل از اذان ظهر در غیر روز جمعه جایز نیست و اگر بداند که نمی تواند آنها را در وقت خودشان بجا آورد. بنابر احتیاط واجب باید قبل از وقت به قصد رجاء بیاورد. (حضرت امام)

خواندن نافله ظهر و نافله عصر قبل از اذان ظهر در غیر روز جمعه جایز نیست مگر بداند که بعد از اذان ظهر توانایی و تمکن انجام آنها را ندارد هر چند توانایی نداشتن به خاطر عذر عرفی باشد. (آیت الله سیستانی)

نافله صبح را می شود قبل از اذان خواند البته کسی که نماز شب میخواند نمی تواند نافله صبح را قبل از نماز شب بخواند ولی نوافل دیگر باید بعد از اذان خوانده شود. (آیه الله مکارم)

ب: در روز جمعه^۳

در روز جمعه خواندن نافله های ظهر و عصر پیش از آنکه ظهر شود هیچ اشکال ندارد، بلکه در روز جمعه چهار رکعت به نافله های ظهر و عصر افزوده می شود و بیست رکعت می شود. (حضرت امام)

در روز جمعه که مجموع نوافل ظهر و عصر بیست رکعت است، بهتر آن است که دو رکعت آن به هنگام ظهر شرعی

^۱ توضیح المسائل مراجع م ۷۶۹

^۲ امام، تحریر الوسیله، کتاب الصلاه، فصل فی مقدمات، المقدمة الأولى فی أعداد الفرائض و مواقیات الیومیة و نوافلها؛ م: ۵؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع م ۱۸۳۳

^۳ <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۲۳۲۸۰&mid=۲۵۴۰۲۲>

حضرت امام، تحریر الوسیله، کتاب الصلاه، فصل فی مقدمات، المقدمة الأولى، م: ۵؛ سیستانی، توضیح المسائل جامع م ۱۸۳۳

<https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۶۴۱۱&mid=۲۵۳۹۷۵>

<https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۲۳۳۶۶&mid=۲۵۴۰۲۵>

خوانده شود و هیجده رکعت پیش از زوال (ظهر شرعی) به جا آورده شود و نسبت به هیجده رکعت قبل از زوال، بهتر آن است که شش رکعت آن، اول روز هنگام گسترده شدن نور خورشید و شش رکعت آن، هنگام بالا آمدن خورشید و شش رکعت دیگر، قبل از اذان ظهر خوانده شود. (آیه الله سیستانی)

تقدیم نافله ظهر و عصر از ظهر در روز جمعه مانعی ندارد، نافله روز جمعه بیست رکعت است: ۶ رکعت زمانی که نور آفتاب، افق را فرا گیرد، ۶ رکعت وقتی خورشید بالا آمد، ۲ رکعت پس از ظهر و پیش از نماز و ۶ رکعت بعد از نماز جمعه یا ظهر. (آیه الله مکارم)

خواندن نافله ظهر در وقت آن و بعد از خواندن نماز ظهر

آیا خواندن نافله ظهر و عصر، پس از ادای نماز ظهر و عصر و در وقت نافله، باید به قصد قضا باشد و یا به قصد دیگری؟^۱

خواندن نافله ظهر و عصر پس از ادای نماز ظهر و عصر و در وقت نافله بنا بر احتیاط (واجب) باید به قصد قربۀ الی الله، بدون قصد ادا و قضا به جا آورده شود. (امام خامنه ای)
به امید ثواب بخواند. (آیه الله مکارم)

وقت نافله مغرب^۲

وقت نافله مغرب بعد از تمام شدن نماز مغرب است تا وقتی که سرخی طرف مغرب که بعد از غروب کردن آفتاب در آسمان پیدا می شود از بین برود. (حضرت امام، آیه الله مکارم)
وقت نافله مغرب بعد از تمام شدن نماز مغرب است و تا زمانی که ممکن باشد آن را پس از نماز مغرب، در وقت به جا آورد، ادامه دارد؛ ولی اگر شخص نافله مغرب را تا وقتی که سرخی طرف مغرب که بعد از غروب کردن آفتاب در آسمان پیدا می شود، از بین برود، به تأخیر بیندازد، بهتر است در آن موقع ابتدا نماز عشا را بخواند. (آیه الله سیستانی)

ادغام نافله مغرب با غفیله^۳

نماز غفیله، کفایت از نافله مغرب نمی کند. (امام خامنه ای)
يجوز الإتيان بصلاة الغفيلة بقصد ركعتين من نافلة المغرب فيكون ذلك من تداخل المستحيين. (آیه الله سیستانی)
نافله مغرب ارجح است و می تواند نماز غفیله را به هر دو نیت به قصد رجاء بخواند و امید است ثواب هر دو داده

^۱ . امام خامنه ای، رساله آموزشی، جلد اول / فصل سوم: نماز / درس ۲۷: اقسام نمازها؛

<https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۲۳۲۸۰&mid=۲۵۴۰۲۴>

^۲ . رساله مراجع، م ۷۷۰: آیه الله سیستانی توضیح المسائل جامع مسأله ۱۸۳۴

^۳ . منهاج الصالحین (للسیستانی)، ج ۱، ص: ۳۱۳ مسأله ۹۶۹:

<https://www.leader.ir/fa/content/۱۵۹۳۹/%D۸%A۷%D۸%B۳%D۸%AA%D۹%۸۱%D۸%AA%D۸%A۷%D۸%A۶%D۸%A۷%D۸%AA-%D۸%AC%D۸%AF%DB%۸C%D۸%AF>

<https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۴۶۴۴&mid=۲۵۴۰۰۶>

شود. (آیه الله مکارم)

وقت نافله عشا^۱

وقت نافله عشا بعد از تمام شدن نماز عشا تا نصف شب است و بهتر است بعد از نماز عشا بلا فاصله خوانده شود. (حضرت امام، آیه الله مکارم، آیه الله سیستانی)

وقت نماز شب

الف: برای کسی که عذری ندارد^۲

وقت نافله شب از نصف شب تا اذان صبح است و وقت سحر افضل از بقیه است. و سحر تمام ثلث آخر شب است و فضیلت دارترین قسمت آن، زمانی است که نزدیک به اذان صبح باشد. و افضل از آن آنست که (یازده رکعت بر تمام وقت نافله شب)، پخش شود کما اینکه روش پیغمبر (صلی الله علیه و آله) چنین بود. (حضرت امام) مستحب است در ثلث آخر شب، نافله شب بخواند. (امام خامنه ای)

نصف شب، اول وقت فضیلت نماز شب است و اما اول وقت ادای آن، از اول شب آغاز می شود، به این معنا که اگر بعد از نماز عشا، نافله شب را انجام دهد، در وقت واقع شده است و تا اذان صبح (طلوع فجر) وقتش ادامه دارد؛ هرچند بهتر آن است نزدیک اذان صبح خوانده شود. (آیه الله سیستانی)

وقت نافله شب بنابر احتیاط از نصف شب است تا اذان صبح، ولی بهتر است در موقع سحر یعنی در ثلث آخر شب بخواند. (آیه الله مکارم)

ب: برای کسی که عذر دارد (مسافر، ترس از خواب ماندن، سختی و...)^۳

مسافر و جوانی که ترس آن را دارد- که نماز شب را در وقتش نتواند بخواند،- می تواند نافله شب را قبل از نصف شب بخواند بلکه هر کسی که دارای عذر باشد مانند پیر و کسی که ترس از سرما یا احتلام دارد می تواند قبل از نصف شب آن را بخواند. و سزاوار است که نیت تعجیل نمایند نه اداء آن. (حضرت امام)

نصف شب، اول وقت فضیلت نماز شب است و اما اول وقت ادای آن، از اول شب آغاز می شود، به این معنا که اگر بعد از نماز عشا، نافله شب را انجام دهد، در وقت واقع شده است و تا اذان صبح (طلوع فجر) وقتش ادامه دارد؛ هرچند بهتر آن است نزدیک اذان صبح خوانده شود. (آیه الله سیستانی)

کسی که به علتی نتواند آخر شب بیدار شود و نماز شب را بخواند می تواند قبل از خواب آنها را به جا آورد. (آیه الله مکارم)

^۱ . رساله مراجع، م ۷۷۱

^۲ . امام خامنه ای، رساله آموزشی، جلد اول / فصل سوم: نماز / درس ۲۷: اقسام نمازها؛ آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع مسأله ۱۸۳۶؛ حضرت امام، تحریر الوسیله، کتاب الصلاه، فصل فی مقدمات، المقدمة الأولى، م ۱؛ رساله مراجع، م ۷۷۳

^۳ . حضرت امام، تحریر الوسیله، کتاب الصلاه، فصل فی مقدمات، المقدمة الأولى، م ۵؛ آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع مسأله ۱۸۳۶؛ آیه الله مکارم، رساله، م ۷۰۳

کیفیت (نماز شب، شفع، وتر)

نماز شب یازده رکعت است. هشت رکعت آن که به صورت دو رکعتی دو رکعتی خوانده می‌شود نماز شب نام دارد، و دو رکعت آن نماز شفع است که مانند نماز صبح خوانده می‌شود، و یک رکعت هم نماز وتر نام دارد که در قنوت آن استغفار و دعا برای مؤمنین و طلب حاجات از خداوند منان به ترتیبی که در کتاب‌های ادعیه ذکر شده، مستحب است؛ در نماز شب، سوره و استغفار و دعا به عنوان جزئیت شرط نیست، بلکه کافی است که در هر رکعت بعد از نیت و تکبیرة الاحرام، سوره‌ی حمد قرائت شود و اگر خواست بعد از قرائت حمد، یک سوره از سوره‌های قرآنی را هم قرائت کند و رکوع و سجود و ذکر آنها و تشهد و سلام به‌جا آورد. (امام خامنه ای)^۱

طلب مغفرت برای معصوم علیه السلام در نماز شب

پرسش: آیا می‌توان برای چهارده معصوم علیهم السلام در قنوت نماز وتر نماز شب طلب غفران و آمرزش نمود و به عنوان یکی از چهل مؤمن نام برد؟^۲

پاسخ: بردن نام معصوم علیهم السلام را به عنوان طلب غفران و آمرزش صحیح نیست. (آیه الله مکارم)

اشتباه در شماره نماز شب^۳

لو دخل فی رکعتین من صلاة اللیل مثلاً بقصد الركعتین الثانیتین فتبین أنه لم یصل الأولتین صحت و حسب له الأولتان قهراً، و لیس هذا من باب العدول و لا یحتاج الیه، حیث إن الأولیة و الثانویة لا یعتبر فیها القصد، بل المدار علی ما هو الواقع. (حضرت امام)

اکتفاء به خواندن شفع و وتر یا وتر تنها^۴

جایز است از نماز شب فقط به خواندن نماز شفع و وتر اکتفا کرد و در تنگی وقت می‌تواند فقط به خواندن وتر اکتفا کرد ولی در وسعت وقت اگر تنها وتر را بخواند به نیت رجاء انجام دهد. (حضرت امام)

اگر کسانی وقت نداشته باشند یازده رکعت نماز شب را به‌جا آورند می‌توانند به همان سه رکعت نماز شفع و وتر اکتفا کنند. (آیه الله مکارم)

ترتیب فضیلت در نوافل یومیه و نماز شب^۵

بافضیلت ترین بخش نماز شب نماز شفع به همراه وتر است و نافله صبح فضیلتش از شفع و وتر بیشتر است. (حضرت امام)

^۱ . امام خامنه ای، رساله آموزشی، جلد اول / فصل سوم: نماز / درس ۲۷: اقسام نمازها

^۲ <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=.&catid=۴۴۶۴۵&mid=۲۶۱۲۱۸>

^۳ . تحریر الوسیله، ج ۱، ص: ۱۶۰ - فصل فی أفعال الصلاة - القول فی النیة - مسألة ۱۴

^۴ . تحریر الوسیله، کتاب الصلاة، فصل فی مقدمات الصلاة، المقدمة الأولى، مسألة ۱

<https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=.&catid=۳۷۶&mid=۲۵۳۹۹۰>

^۵ . تحریر الوسیله، کتاب الصلاة، فصل فی مقدمات الصلاة، المقدمة الأولى، مسألة ۱

ادامه نماز شب بعد از اذان صبح^۱

پرسش: اگر در حال خواندن نماز شب اذان گفته شود تکلیف چیست؟

پاسخ: سه حالت دارد: ۱- چهار رکعت خوانده که بقیه را اداء می خواند. ۲- دو رکعت خوانده که بقیه قضا است. ۳- دو رکعت اول را خوانده و در حال دو رکعت دوم است، کلاً نماز را رها می کند و بعد از ابتدا کل یازده رکعت را به نیت قضا می خواند. (آیه الله مکارم)

پشت سر هم خواندن نماز شفع و وتر^۲

پرسش: فاصله انداختن بین نماز شفع و وتر چه حکمی دارد؟

پاسخ: این دو نماز شبیه یک نماز است و به همین دلیل نباید بین آنها فاصله انداخت و احتیاط واجب آن است که قنوت نماز شفع را نیز ترک نماید. (آیه الله مکارم)

قنوت در نوافل (خصوصاً در نماز شفع)^۳

قنوت در هر یک از نمازهای مستحبی دو رکعتی، حتی نافله دو رکعت شفع بنابر اقوا مستحب است، و بهتر آن است که قنوت را در نماز شفع به قصد رجاء انجام دهد و قنوت در نماز وتر مستحب مؤکد است (جای قنوت، پیش از رکوع رکعت دوم بعد از فراغ از قرائت است و جای آن (در نماز وتر)، قبل از رکوع و بعد از قرائت است). (حضرت امام)

قنوت در تمام نمازهای واجب و مستحب پیش از رکوع رکعت دوم مستحب است (بجز نماز عید که قنوت در آن واجب است)، ولی احتیاط واجب آن است که در نماز شفع قنوت را ترک نماید و در نماز وتر با آن که یک رکعت است خواندن قنوت پیش از رکوع مستحب می باشد. (آیه الله مکارم)

حکم نوافل در سفری که نماز شکسته است^۴

الف: نافله ظهر و عصر

فردی که مسافر است، نباید نافله ظهر و عصر را در سفر بخواند. (حضرت امام، امام خامنه ای، آیه الله سیستانی، آیه

۱. <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۴۶۴۵&mid=۲۵۳۹۸۹>

۲. <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۳۲۷۴۸&mid=۲۵۳۹۹۶>

۳. تحریر الوسیله، کتاب الصلاه، فصل فی أفعال الصلاه، بقی أمران القنوت و التعقیب، القول فی القنوت، مسأله ۱؛

<https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۹&mid=۲۵۷۹۷۰>

۴. سایت ادمین امام خامنه ای، شماره استفتاء: ۹۶۱۸۴۱، تاریخ استفتاء: ۱۳۹۸/۰۱/۰۶؛ تحریر الوسیله، کتاب الصلاه، فصل فی مقدمات الصلاه، المقدمة الأولى، مسأله ۱؛ آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسأله ۱۸۳۹؛

<https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۴۶۴۶&mid=۲۵۳۹۷۶>

الله مكارم)

ب: نافله عشا

نافله عشا در سفر چنانچه به قصد رجاء خوانده شود، مانعی ندارد. (امام خامنه ای، آیه الله سیستانی)
احتیاط واجب این است که نافله عشاء در سفر رجاء انجام شود. (حضرت امام)
احتیاط واجب آن است که نافله عشا را نیز ترک کند. (آیه الله مکارم)

ج: سایر نوافل (صبح، مغرب، نماز شب و...)

بقیه نافله ها مثل نافله صبح و مغرب و نافله شب در سفر ساقط نمی شود. (حضرت امام، امام خامنه ای، آیه الله سیستانی، آیه الله مکارم)

نافله در اماکن تخییر بین اتمام و قصر نماز

پرسش: در محل هایی که انسان مخیر بین اتمام و قصر نماز است آیا می توان نافله ها را خواند؟
پاسخ: نمازهای نافله ظهر و عصر و بنابر احتیاط نافله عشاء را ترک نماید. (آیه الله مکارم)

برخی دیگر از نوافل

نماز جعفر طیار

القول فی بعض الصلوات المندوبة فمنها: صلاة جعفر بن أبي طالب عليه السلام، و هي من المستحبات الأكيدة، و من المشهورات بين العامة و الخاصة، و مما حباه النبي صلى الله عليه و آله ابن عمه حين قدومه من سفره حبا له و كرامه عليه، فعن الصادق عليه السلام أنه «قال النبي (ص) لجعفر حين قدومه من الحبشة يوم فتح خيبر: أ لا أمنحك؟ أ لا أعطيك؟ أ لا أحبوک؟ فقال: بلى يا رسول الله صلى الله عليه و آله - قال: - فظن الناس أنه يعطيه ذهباً أو فضة، فأشرف الناس لذلك، فقال له: إني أعطيك شيئا إن أنت صنعته في كل يوم كان خيرا لك من الدنيا و ما فيها، فان صنعته بين يومين غفر الله لك ما بينهما، أو كل جمعة أو كل شهر أو كل سنة غفر لك ما بينهما».

و أفضل أوقاتها يوم الجمعة حين ارتفاع الشمس، و يجوز احتسابها من نوافل الليل أو النهار، تحسب له من نوافله و تحسب له من صلاة جعفر (ع) كما في الخبر، فينوي بصلاة جعفر نافله المغرب مثلا، و هي أربع ركعات بتسليمتين، يقرأ في كل ركعة الحمد و سورة ثم يقول: «سبحان الله و الحمد لله و لا إله إلا الله و الله أكبر» خمس عشرة مرة، و يقولها في الركوع عشر مرات، و كذا بعد رفع الرأس منه شعر مرات، و كذا في السجدة الأولى و بعد رفع الرأس منها، و في

^۱ <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۲۳۳۸۴&mid=۲۵۳۹۵۴>.

السجدة الثانية و بعد رفع الرأس منها يقولها عشر مرات، فتكون في كل ركعة خمس و سبعون مرة، و مجموعها ثلاثمائة تسبيحة، و الظاهر الاكتفاء بالتسبيحات عن ذكر الركوع و السجود، و الأحوط عدم الاكتفاء بها عنه، و لا تتعين فيها سورة مخصوصة، لكن الأفضل أن يقرأ في الركعة الأولى إذا زلزلت و في الثانية و العاديات، و في الثالثة إذا جاء نصر الله، و في الرابعة قل هو الله أحد.

مسألة ١ يجوز تأخير التسبيحات الى ما بعد الصلاة إذا كان مستعجلاً، كما يجوز التفريق في أصل الصلاة إذا كانت له حاجة ضرورية، فيأتي بركعتين و بعد قضاء تلك الحاجة يأتي بالبقية.

مسألة ٢ لو سها عن بعض التسبيحات في محله فان تذكره في بعض المحال الآخر قضاءه في ذلك المحل مضافاً إلى وظيفته، فإذا نسي تسبيحات الركوع و تذكرها بعد رفع الرأس منه سبّح عشرين تسبيحة، و هكذا في باقي المحال و الأحوال، و إن لم يتذكرها إلا بعد الصلاة فالأولى و الأحوط أن يأتي بها رجاء.

مسألة ٣ يستحب أن يقول في السجدة الثانية من الركعة الرابعة بعد التسبيحات: «يا من لبس العزّ و الوقار، يا من تعطف بالمجد و تكرم به، يا من لا ينبغي التسييح إلا له يا من أحصى كل شيء علمه، يا ذا النعمة و الطول يا ذا المنّ و الفضل يا ذا القدرة و الكرم أسألك بمعاهد العزّ من عرشك و منتهى الرحمة من كتابك و باسمك الأعظم الأعلى و كلماتك التامات أن تصلي على محمد و آل محمد و أن تفعل بي كذا و كذا» و يذكر حاجاته. و يستحب أن يدعو بعد الفراغ من الصلاة ما رواه الشيخ الطوسي و السيد ابن طاووس عن المفضل بن عمر قال: «رأيت أبا عبد الله عليه السلام يصلي صلاة جعفر، و رفع يديه و دعا بهذا الدعاء «يا ربّ يا ربّ» حتى انقطع النفس «يا ربّاه يا ربّاه» حتى انقطع النفس «ربّ ربّ» حتى انقطع النفس «يا الله يا الله» حتى انقطع النفس «يا حيّ يا حيّ» حتى انقطع النفس «يا رحيم يا رحيم» حتى انقطع النفس «يا رحمان يا رحمان» سبع مرات «يا أرحم الراحمين» سبع مرات، ثم قال: «اللهمّ إنّي أفتتح القول بحمدك و أنطق بالشّناء عليك و امجدك و لا غاية لمدحك و اثنى عليك و من يبلغ غاية ثنائك و أمد مجدك و أنّى لخليقتك كنه معرفه مجدك و أيّ زمن لم تكن ممدوحاً بفضلك موصوفاً بمجدك عوآداً على المذنبين بحلمك تخلف سكّان أرضك عن طاعتك فكنت عليهم عطوفاً بجودك جواداً بفضلك عوآداً بكرمك يا لا إله إلا أنت المَنَّان ذو الجلال و الإكرام» ثم قال لي: يا مفضل إذا كانت لك حاجة مهمة فصلّ هذه الصلاة و ادع بهذا الدعاء و سل حاجتك يقضها الله إن شاء الله و به الثقة». (حضرت امام)^١

نماز جعفر طيار را می توان در هریک از اوقات شبانه روز خواند، البته بهترین زمان برای خواندن آن ابتدای روز جمعه می باشد و احتیاط این است که بین رکعت های آن فاصله نیفتد و یکجا خوانده شود. (آیه الله مکارم)^٢

^١ . تحرير الوسيلة، ج ١، ص: ٢٤٢-كتاب الصلاة-القول في بعض الصلوات المندوبة، فمنها: صلاة جعفر بن أبي طالب عليه السلام

^٢ <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=٢١&lid=٠&catid=٤٤٦٧&mid=٢٥٣٩٤٦>.

<https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=٢١&lid=٠&catid=٤٤٦٧&mid=٢٥٣٩٥٠>.

نماز طلب باران (استسقاء)^۱

استسقاء به معنای درخواست آسمانیدن آب است، و در وقتی که نهرها فرو روند (خشک شوند) و باران کم ببارد و آسمان به خاطر شیوع گناهان و کفران نعمتها و ندادن حقوق و کمفروشی در کیل و وزن و ظلم و حيله کاری و ترک امر به معروف و نهی از منکر و جلوگیری از زکات و حکم نمودن به غیر آنچه خدا نازل فرموده، و غیر اینها از چیزهایی که موجب خشم حضرت رحمان می شود و موجب نیامدن باران می گردد- کما اینکه در روایت آمده است- نماز استسقاء، مستحب است.

و کیفیت آن: مانند نماز عید فطر و قربان، دو رکعت است، در جماعت و فرادا خواندن آن به قصد رجاء اشکال ندارد، در هر رکعت از آن حمد و سوره ای را می خواند و در رکعت اول بعد از سوره، پنج تکبیر می گوید و بعد از هر تکبیر، یک قنوت بجا می آورد و در رکعت دوم چهار تکبیر (می گوید) که بعد از هر تکبیری، یک قنوت بجا می آورد و در قنوت، خواندن هر دعایی کافی است و بهتر است که دعای قنوت شامل طلب باران و بارش و طلب عطف و توجّه حضرت رحمان باشد به این که بارانها بفرستد و درهای آسمان را به رحمت باز کند و قبل از دعا، صلوات بر محمد و آل محمد علیهم الصلاۀ و السلام بفرستد.

و مستحبات این نماز چند امر است: از آن جمله است- بلند خواندن قرائت و خواندن سوره هایی که در نماز عید مستحب است، و از آن جمله است- اینکه مردم سه روز، روزه بگیرند و بیرون رفتنشان روز سوم باشد و (طوری ترتیب دهند که) این روز سوم، روز دوشنبه باشد و اگر نشد، روز جمعه باشد، برای این که روز جمعه دارای شرف و فضل است، و از آن جمله است- اینکه امام به همراه مردم، با آرامش و وقار و خشوع و حالت درخواست به صحرا بیرون بروند، و جای پاکیزه ای را برای نماز انتخاب کنند و بهتر آن است که به شکلی و وضعی خارج شوند که موجب جلب رحمت الهی باشد، مانند اینکه پا برهنه باشند، و از آن جمله است- منبر را با خود به صحرا ببرند و مؤذّننها پیشاپیش امام حرکت کنند، و از آن جمله است- آن چیزی که اصحاب ذکر کرده اند که با آنها پیرمردان و پیرزنان و کودکان و چهارپایان بیرون روند و میان بچه ها و مادرهایشان جدایی افکنند تا شیون و گریه زیاد کنند، و سبب ریزش بسیار رحمت الهی گردد، و کفار ذمی و غیر ذمی را نگذارند که با مردم به صحرا بروند.

مسأله ۱- بهتر است نماز استسقاء در وقت نماز عید خوانده شود اگر چه بعید نیست که وقت معینی نداشته باشد.

مسأله ۲- برای این نماز، اذان و اقامه نیست بلکه مؤذّن عوض آنها سه مرتبه «الصلاۀ» می گوید.

مسأله ۳- مستحب است وقتی که امام از نماز فارغ شد عبای خود را «پشترو» نماید به این که قسمت راست آن را روی شانه چپ قرار دهد و برعکس (قسمت چپ آن را روی شانه راست بیندازد) و بر منبر رود و رو به قبله کند و صد مرتبه با صدای بلند «الله اکبر» بگوید، سپس به مردم طرف راستش نگاه کند و صد مرتبه با صدای بلند «سبحان الله» بگوید و پس از آن به مردم سمت چپ نگاه کند و صد مرتبه با صدای بلند «لا اله الا الله» بگوید، و سپس رو به مردم

^۱ . تحریر الوسیله، ج ۱، ص: ۲۴۲- کتاب الصلاه- القول فی بعض الصلوات المندوبه، و منها: صلاه الاستسقاء، تا مساله ۵

کند و صد مرتبه خدا را حمد نماید (مثلاً الحمد لله بگوید) و مانعی ندارد که صدایش را در اینجا نیز بلند کند، کما اینکه متابعت مأمومین از امام در این ذکرها بلکه و در بلند گفتن آنها مانعی ندارد، و شاید این کیفیت بیشتر جلب رحمت الهی نموده و برای تحصیل مقصود امیدوارکننده‌تر باشد، سپس امام دستها را بلند کرده دعا می‌کند و مردم دعا می‌کنند و در دعا تضرع و طلب عطف و رحمت الهی و انقطاع به او بسیار کوشش نمایند، و مانعی ندارد که مردم به دعاهای امام، آمین بگویند، سپس، امام خطبه می‌خواند و در تضرع و طلب عطف الهی مبالغه و کوشش فراوان می‌نماید و بهتر آن است که اختیار کند بعضی آنچه را که از معصومین (علیهم السلام) وارد شده است مانند آنچه که از مولای ما امیر المؤمنین (علیه السلام) وارد شده و اول آن «الحمد لله سابغ النعم» است، و بهتر است که در این نماز دو خطبه مثل نماز عید فطر و قربان بخواند و خطبه دوم را رجاء بجا آورد.

مسأله ۴- همانطور که خواندن این نماز موقع کم شدن باران جایز است خواندن آن به هنگام خشک شدن چشمه‌ها و چاه‌ها نیز جایز است.

مسأله ۵- اگر اجابت دعای آنها به تأخیر افتاد بیرون رفتن را تکرار می‌کنند (و هر بار مراسم را انجام می‌دهند). تا رحمت خدا ان شاء الله تعالی به آنها برسد، و اگر اجابت نفرماید، حتماً برای مصالحی است که خداوند به آنها عالم است، و برای ما حق اعتراض نیست و نباید از رحمت خدای تعالی مأیوس شویم. و جایز است نماز و دعا را پشت سر هم تکرار کنند، و به همان سه روز روزه اکتفا نمایند و (جایز است) پشت سر هم نباشد که سه روز دیگر، رجاء روزه بگیرند (و به صحرا روند)، بلکه تکرار کردن نماز استسقاء را هم، رجاء انجام می‌دهند.

نماز ليله الدفن (نماز وحشت)، نماز شب اول وفات

الف: نماز شب اول دفن میت^۱

سزاوار است در شب اول قبر، دو رکعت نماز وحشت برای میت بخوانند و کیفیت آن این است که در رکعت اول بعد از حمد، یک مرتبه آیه الكرسي (آیات ۲۵۵ تا ۲۵۷ سوره مبارکه بقره) و در رکعت دوم بعد از حمد ده مرتبه سوره «إنا أنزلناه» را بخوانند و بعد از سلام نماز بگویند: «اللهم صل على محمد وآل محمد وأبعث ثوابها إلى قبر فلان» و به جای کلمه فلان اسم میت را بگویند.

شایان ذکر است کیفیت دیگری نیز برای نماز وحشت نقل شده است که این‌طور می‌باشد: در رکعت اول بعد از حمد، دو مرتبه سوره توحید «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» و در رکعت دوم بعد از حمد، ده مرتبه سوره تکاثر را بخوانند و بعد از سلام نماز بگویند: «اللهم صل على محمد وآل محمد وأبعث ثوابها إلى قبر فلان» و به جای کلمه فلان، اسم میت را بگویند. نماز وحشت را در هر موقع از شب می‌توان خواند ولی بهتر است در اول شب بعد از نماز عشا خوانده شود.

^۱ . آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسأله ۱۸۴۲ و ۱۸۴۴

ب: نماز شب اول وفات میت^۱

اگر بخواهند میت را به شهر دوری ببرند، یا به جهت دیگر دفن او به تأخیر بیفتد، در مورد کیفیت اول خواندن نماز وحشت [که در قسمت قبل بیان شد]، باید آن نماز را تا شب اول قبر او به تأخیر بیندازند و اما در مورد کیفیت دوم [که در قسمت قبل بیان شد]، ظاهر آن است که مستحب بودن آن اختصاص به اولین شب بعد از فوت دارد. نماز وحشت را در هر موقع از شب می‌توان خواند ولی بهتر است در اول شب بعد از نماز عشا خوانده شود.

حکم خواندن نماز وحشت برای چند میت

پرسش: خواندن یک نماز وحشت برای چند میت چه حکمی دارد؟^۲

پاسخ: این عمل به قصد ورود اشکال دارد (زیرا در اصل باید برای هر میت یک نماز لیلۀ الدفن خوانده شود)، ولی این عمل به قصد رجاء (یعنی به امید رسیدن به ثواب) مانعی ندارد. (آیه الله مکارم)

نماز اول ماه^۳

از جمله نمازهای مستحبی خواندن دو رکعت نماز، در روز اول هر ماه قمری می‌باشد که آن را نماز اول ماه می‌نامند، کیفیت انجام آن به این گونه است که نماز گزار در رکعت اول این نماز، بعد از حمد، سی مرتبه سوره (قل هو الله احد) و در رکعت دوم بعد از حمد، سی مرتبه سوره (انا انزلناه فی لیلۀ القدر) بخواند و بعد از نماز به مقدار توانایی صدقه بدهد و خواندن این نماز در هر وقت از روز اول ماه جایز است. همچنین بعد از این نماز، خواندن این آیات مستحب شمرده شده است:

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ
مِنْ عِبَادِهِ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ
الْوَكِيلُ وَأَفْوُضْ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ رَبِّ إِنِّي لَمَّا أَنْزَلْتَ إِلَى
مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ»

^۱. آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسأله ۱۸۴۳ و ۱۸۴۴

^۲. <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۱۸۰۴۶&mid=۲۵۲۵۳۰>

^۳. آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسأله ۱۸۴۶

احکام نوافل

نشسته خواندن نوافل^۱

نافله‌ها را می‌تواند نشسته بخواند، ولی ایستاده بهتر است. (امام خامنه‌ای)
يجوز إتيان النوافل الرواتب و غيرها جالسا حتى في حال الاختيار، لكن الأولى حينئذ عدد كل ركعتين برکعة حتى في الوتر، فيأتي بها مرتين كل مرة ركعة. (حضرت امام)

نمازهای مستحبی، چه نافله‌های شبانه روزی و چه غیر آن را می‌توان نشسته خواند؛ هرچند بتوان آن‌ها را ایستاده به جا آورد و لازم نیست در این حال، هر دو رکعت را یک رکعت حساب کند و اگر بخواهد هر دو رکعت را یک رکعت حساب کند، بنابر احتیاط واجب، بار دوم را به نیت رجاء انجام دهد؛ مثلاً نافله مغرب را که چهار رکعت با دو سلام است، رجاء چهار رکعت دیگر با دو سلام هم، به آن اضافه کند که مجموعاً هشت رکعت می‌شود؛ بهتر است فرد نمازهای مستحبی چه نافله‌های شبانه روزی و چه غیر آن را ایستاده بخواند به جز نافله عشا (وَتِيرَه) که بنابر احتیاط واجب، باید نشسته خوانده شود؛ نمازهای مستحبی را در حال اضطرار و عدم توانایی، می‌توان خوابیده به پهلولی راست یا چپ یا خوابیده به پشت (طبق وظیفه فرد) به جا آورد و در این حال رکوع و سجده با اشاره سر انجام می‌شود و اما در حال اختیار، جواز آن محل اشکال است؛ ولی انجامش به عنوان رجاء اشکال ندارد؛ در نماز مستحبی (غیر از نافله عشا) جایز است یک رکعت آن را ایستاده و رکعت دیگر را نشسته به جا آورد؛ بلکه جایز است بعضی از یک رکعت را ایستاده و بعضی از آن را نشسته انجام دهد؛ هر گاه نماز مستحبی را نشسته بخواند و مقداری از آخر سوره مثلاً یک آیه یا دو آیه را باقی بگذارد، سپس برخیزد و باقیمانده سوره را بخواند و از حال ایستاده به رکوع رود و نماز را ادامه دهد، در حکم نماز ایستاده حساب شده و ثواب نماز ایستاده را دارد. (آیه الله سیستانی)

تمام نمازهای مستحبی را می‌توان نشسته خواند، ولی در این صورت احتیاط مستحب این است که هر دو رکعت را یک رکعت حساب کند، مثلاً به جای هشت رکعت نافله ظهر ایستاده، شانزده رکعت نشسته بخواند^۲ در مورد نوافل و نمازهای مستحبی: اگر حمد و سوره را نشسته بخوانیم و قبل از رکوع قیام کنیم مانعی ندارد و حکم رکعت ایستاده را دارد^۳، فقط در حال راه رفتن رعایت قبله لازم نیست و موقعی که در رختخواب دراز کشیده ایم برای خواندن نماز شب رعایت قبله لازم است^۴ در حال سلامتی می‌توان نماز مستحبی را خوابیده خواند. (آیه الله مکارم)

^۱. امام خامنه‌ای، رساله آموزشی، جلد اول / فصل سوم: نماز / درس ۲۷: اقسام نمازها؛ تحریر الوسیله، کتاب الصلوة، فصل فی مقدمات

الصلوة، المقدمة الأولى، مسألة ۳: آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسألة ۱۸۴۷، ۱۸۵۰، ۱۸۴۹، ۱۸۴۸

^۲. <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۴۶۴۶&mid=۲۵۳۹۵۹>

^۳. <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۴۶۴۶&mid=۲۵۳۹۶۳>

^۴. <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۴۶۴۵&mid=۲۵۳۹۹۹>

حکم قرائت حمد و سوره در نوافل^۲

يجب قراءة الحمد في النوافل كالفرائض، بمعنى كونها شرطاً في صحتها، و أما السورة فلا تجب في شيء منها و إن وجبت بالعارض بنذر و نحوه، نعم النوافل التي وردت في کیفیتها سور خاصةً يعتبر في تحققها تلك السور، إلا أن يعلم أن إتيانها بتلك السور شرط لكمالها لا لأصل مشروعيتها و صحتها، الأقوى جواز قراءة أزيد من سورة واحدة في ركعة من الفريضة على كراهية، بخلاف النافلة فلا كراهة فيها، و الأحوط تركها في الفريضة. (حضرت امام)

بعضی از نمازهای مستحبی مثل نماز وحشت (لیلة الدفن) که بعد از حمد، سوره مخصوصی دارد، اگر بخواهد به دستور آن نماز رفتار کرده باشد، باید همان سوره را بخواند و اما در نمازهای مستحبی که بعد از حمد سوره خاصی برای آن وارد نشده است، نمازگزار می تواند خواندن سوره را ترک نماید یا در بین خواندن سوره، آن را رها نموده و بقیه سوره را نخواند و به رکوع برود، هر چند آن نماز به سبب نذر کردن بر فرد واجب شده باشد؛ همچنین خواندن دو یا چند سوره بعد از حمد در نمازهای مستحبی جایز است. (آیه الله سیستانی)

حکم قضا کردن نوافل و صدقه دادن بجای قضا^۳

يستحب قضاء النوافل الرواتب، و يكره أكيدا تركه إذا شغله عنها جمع الدنيا، و من عجز عن قضائها استحب له التصديق بقدر طولها، و أدنى ذلك التصديق عن كل ركعتين بمد، و إن لم يتمكن فعن كل أربع ركعات بمد، و إن لم يتمكن فمدّ لصلاة الليل و مدّ لصلاة النهار. (حضرت امام)

انجام نافله با وجود قضای نماز واجب یا قبل از ادای واجب^۴

يجوز لمن عليه القضاء الإتيان بالنوافل على الأقوى، كما يجوز الإتيان بها أيضا بعد دخول الوقت قبل إتيان الفريضة. (حضرت امام)

کسی که نماز قضاء دارد، می تواند نماز مستحبی بخواند؛ ولی تأخیر در خواندن نماز قضای واجب، به مقداری که عرفاً کوتاهی و سهل انگاری در انجام آن محسوب گردد، جایز نیست. (آیه الله سیستانی)
خواندن نماز مستحب برای کسی که نماز قضا دارد اشکالی ندارد. (آیه الله مکارم)

^۱ <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=.&catid=۴۴۴۶۶&mid=۲۵۳۹۶۵>.

^۲ . تحرير الوسيلة، كتاب الصلاة - فصل في أفعال الصلاة - القول في القراءة و الذكر - مسألة ۲ و ۳؛ آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسألة ۱۸۵۶.

^۳ . تحرير الوسيلة، ج ۱، ص: ۲۲۴، كتاب الصلاة - القول في صلاة القضاء، مسألة ۷

^۴ . تحرير الوسيلة، ج ۱، ص: ۲۲۴، كتاب الصلاة - القول في صلاة القضاء، مسألة ۱۴؛ آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسألة ۱۸۵۷؛ آیه الله مکارم، رساله، مسألة ۱۱۹۶

حکم جماعت در نوافل^۱

صلاة الجماعة... لا تشرع في شيء من النوافل الأصلية وإن وجبت بالعارض بنذر و نحوه عدا صلاة الاستسقاء، و قد مر أن الأحوط في صلاة العيدين الإتيان بها فرادى، و لا بأس بالجماعة رجاء. (حضرت امام)

عدول در نوافل^۲

مواردی که عدول مستحب است: از نماز واجب به مستحب برای درک ثواب نماز جماعت. —از نماز واجب به نافله در ظهر روز جمعه برای کسی که قرائت سورهی جمعه را فراموش کرده و به جای آن سورهی دیگری را خوانده و به نصف رسیده و یا از آن گذشته است. مستحب است این شخص، از نماز واجب به نافله عدول کند تا بتواند نماز فریضه را با سورهی جمعه به جا آورد. (امام خامنه ای)

يجوز العدول من صلاة إلى أخرى في مواضع... ومنها- العدول من الفريضة إلى النافلة، و ذلك في موضعين: أحدهما في ظهر يوم الجمعة لمن نسي قراءة سورة الجمعة و قرأ سورة أخرى و بلغ النصف أو تجاوز، ثانيهما فيما إذا كان متشاغلا بالصلاة و أقيمت الجماعة و خاف السبق، فيجوز له العدول إلى النافلة و إتمامها ركعتين. ليلحق بها... لا يجوز العدول من النفل إلى الفرض، و لا من النفل إلى النفل حتى فيما كان كالفرائض في التوقيت و سبق و اللحوق، و كذا لا يجوز من الفائتة إلى الحاضرة، فلو دخل في فائتة ثم ذكر في أثنائها أن الحاضرة قد ضاق وقتها قطعها و أتى بالحاضرة، و لا يجوز العدول عنها إليها، و كذا لا يجوز في الحاضرتين المرتبتين من السابقة إلى اللاحقة، بخلاف العكس، فلو دخل في الظهر بتخيل عدم إتيانه فبان في الأثناء إتيانه لم يجز له العدول إلى العصر، و إذا عدل في موضع لا يجوز العدول لا يبعد القول بصحة المعدول عنه لو تذكر قبل الدخول في ركن، فعليه الإتيان بما أتى بغير عنوانه بعنوانه. (حضرت امام)

تغییر نیت و عدول از نماز مستحبی به نماز مستحبی دیگر صحیح نیست و بین رکوع رکعت اول یا دوم فرقی نمی کند اما می تواند نماز را رها کند و دوباره با نیت جدید بخواند. (آیه الله مکارم)

^۱. تحریر الوسيلة، ج ۱، ص: ۲۶۵- کتاب الصلاة- فصل فی صلاة الجماعة

^۲. امام خامنه ای، رساله آموزشی، جلد اول / فصل سوم: نماز / درس ۳۸: نمازهای یومیة (۴) واجبات نماز «۱»: تحریر الوسيلة، ج ۱، ص: ۱۶۰، فصل فی أفعال الصلاة، القول فی النية- مسألة ۱۲ و ۱۳؛

<https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۴۴۶&mid=۲۵۳۹۷۱>

حکم رها کردن نافله^۱

الأحوط عدم جواز قطع النافلة أيضا اختيارا، وإن كان الأقوى جوازه؛ لو كان مشتغلا بالنافلة فأقيمت الجماعة و خاف عدم إدراكها استحباب قطعها، و لو كان مشتغلا بالفريضة منفردا استحباب العدول إلى النافلة و إتمامها ركعتين إن لم يتجاوز محل العدول كما لو دخل في ركوع الركعة الثالثة. (حضرت امام)

شکستن نماز مستحبی جایز است؛ هر چند احتیاط مستحب آن است که نماز گزار آن را در حال اختیار نشکند. (آیه الله سیستانی)

پرسش : نماز مستحبی را بدون دلیل می توان شکست؟ پاسخ : اشکال ندارد. (آیه الله مکارم)

مبطلات نوافل

مبطلات الصلاة و هي أمور: أحدها- الحدث الأصغر و الأكبر،- ثانيها- التكفير،- ثالثها- الالتفات بكل البدن الى الخلف أو اليمين أو الشمال،- رابعها- تعمّد الكلام و لو بحرفين مهملين، خامسها- القهقهة و لو اضطرارا،- سادسها- تعمّد البكاء بالصوت لفوات أمر دنيوي، سابعها- كل فعل ماح لها مذهب لصورتها على وجه يصح سلب الاسم عنها و إن كان قليلا،- ثامنها- الأكل و الشرب و إن كانا قليلين على الأحوط...و لا فرق في جميع ما سمعته من المبطلات بين الفريضة و النافلة إلا الالتفات في النافلة مع إتيانها حال المشي، و في غيرها الأحوط الإبطال، و إلا العطشان المتشاغل بالدعاء في الوتر العازم على صوم ذلك اليوم.... (حضرت امام)

نکته: مبطلات (شکيات مبطل نماز-خلل به ارکان-خوردن و آشامیدن) که در نمازهای واجب موجب ابطال نماز می شوند در نوافل دارای استثنائاتی هستند که در ادامه خواهد آمد.

خوردن و آشامیدن در نماز وتر

پرسش : آیا خوردن و آشامیدن در نماز وتر برای کسی که می خواهد روزه بگیرد جایز است؟^۲

پاسخ : فقط آب خوردن مانعی ندارد (آیه الله مکارم)

اگر فرد تشنه ای مشغول دعا در نماز وتر است و قصد روزه گرفتن همان روز را دارد و بترسد که ناگهان صبح شود و آب در مقابل او باشد و تنها نیاز داشته باشد دو سه قدمی راه برود، چنین کسی برایش جایز است راه برود و بقدری بیاشامد که سیراب شود، اگر چه زمانش طولانی گردد. به شرطی که کار دیگری که نماز را باطل می کند، انجام ندهد، حتی اینکه وقتی خواست به جای خود برگردد، عقب عقب بیايد تا پشت به قبله نشود، و اقوا آن است (در جواز این عمل)

^۱ . تحرير الوسيلة، كتاب الصلاة-القول في مبطلات الصلاة، مسألة ١٢، تحرير الوسيلة، كتاب الصلاة- فصل في صلاة الجماعة-القول في أحكام الجماعة-مسألة ١٥؛ آیه الله سيستاني، توضيح المسائل جامع، ج ١، مسألة ١٨٥٨؛

^۲ <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=٢١&lid=٠&catid=٤٤٤٤&mid=٢٥٣٩٦٩>

^۲ <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=٢١&lid=٠&catid=٤٤٤١&mid=٢٥٣٥٥٦>

حضرت امام، تحرير الوسيلة، كتاب الصلاة، القول في المبطلات، ثامنها

اقتصار بر خصوص آشامیدن آب شود، نه خوردن، و نه آشامیدن غیر آب (مثلاً شربت) - گرچه مدّش کم باشد - کما این که احتیاط (واجب) آن است که (در جواز این عمل) اقتصار بر نماز وتر می‌شود نه نمازهای مستحبی دیگر و بعید نیست که این حکم اختصاص به حال دعا (در نماز وتر) نداشته باشد. بنابراین سایر حالات نماز وتر هم، به حال دعاء ملحق می‌شود (و در آن حالات هم چنین کاری جایز است) و نیز این حکم اختصاص به موردی دارد که تشنگی در اثنای نماز وتر پیدا شود، لذا اقوا آن است که کسی که تشنه باشد، و به این قصد داخل نماز وتر شود که بین دعا، کمی قبل از سفیده، آب بیاشامد، مستثنی نیست (و این حکم شامل حال او می‌شود). (حضرت امام)

دعای به زبان فارسی در نوافل

پرسش: آیا می‌توانیم در قنوت نماز به عربی دعا کنیم اما در بین دعا اسامی که حروف غیر عربی دارند مانند پُژمان، بگوئیم؟ پاسخ: مانعی ندارد. (آیه الله مکارم)^۱

شرایط نوافل

لزوم طهارت داشتن در نماز مستحبی^۲

وضو هم در نماز واجب و هم در نماز مستحبی شرط صحت نماز است. (حضرت امام)
وضو برای نمازهای مستحبی شرط است ولی واجب نیست یعنی می‌تواند وضو و نماز، هر دو را ترک کند. (آیه الله مکارم)

حکم پوشش در نوافل^۳

يجب مع الاختيار ستر العورة في الصلاة و توابعها كالركعة الاحتياطية، وقضاء الأجزاء المنسية على الأقوى، و سجدة السهو على الأحوط، و كذا في النوافل، دون صلاة الجنائز و إن كان أحوط فيها أيضا، و لا يترك الاحتياط في الطواف. (حضرت امام)

^۱ <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۴۴۸&mid=۲۵۳۹۲۰>

^۲ . تحرير الوسيلة، ج ۱، ص: ۳۱ کتاب الطهارة-فصل في الوضوء-فصل غايات الوضوء؛

<https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۴۴۴&mid=۲۵۳۹۵۸>

^۳ . تحرير الوسيلة، ج ۱، ص: ۱۴۲-کتاب الصلاة-فصل في مقدمات الصلاة-المقدمة الثالثة في الستر و الساتر

مسألة ۱

خواندن نوافل در (حرکت، ماشین، هواپیما و...) - رعایت قبله در نوافل^۱

در حال سواره و راه رفتن لازم نیست قبله رعایت شود و رکوع و سجود با اشاره کافی می‌باشد. و اما در حال استقرار در مکانی باید هم قبله را مراعات کند و هم رکوع و سجود را به نحو صحیح انجام دهد ولی مانع ندارد نافله را در حال اختیار هم نشسته بخواند. (امام خامنه ای)

يجب الاستقبال مع الإمكان فى الفرائض يومية كانت أو غيرها حتى صلاة الجنائز، و فى النافلة إذا أتى بها على الأرض حال الاستقرار، و أما حال المشى و الركوب و فى السفينة فلا يعتبر فيها.(حضرت امام)

نماز مستحبی را می‌توان در حال راه رفتن خواند؛ همچنین می‌شود نماز مستحبی را در حال سواری در ماشین، قطار، هواپیما، کشتی و مانند آن به جا آورد و در این دو صورت استقرار بدن در حال نماز لازم نیست و نمازگزار برای انجام رکوع و سجده با سر اشاره می‌نماید، شایان ذکر است برای خواندن نماز مستحبی در غیر این صورت (راه رفتن و سواری) بنابر احتیاط واجب باید قبله رعایت بشود؛ نمازهایی را که در زمان حضور امام زمان (عجل‌الله‌فرجه) واجب است مثل نماز عید فطر و عید قربان، رعایت قبله در آن لازم است؛ هرچند در زمان حاضر مستحب حساب شوند و اما آنچه از نمازهای مستحبی که به سبب نذر و مانند آن بر فرد واجب شده است، چنانچه آن را در حال راه رفتن یا سواری بخوانند رعایت قبله در مورد آن لازم نیست. (آیه الله سیستانی)

نمازهای مستحب را می‌توان در حال حرکت به جا آورد مثل زمانی که از خانه به سوی مسجد می‌رود و در این صورت پشت به قبله بودن و قناعت کردن به اشاره برای رکوع و سجود مانعی ندارد ولی هنگامی که در حال توقف بجا می‌آورد باید تمام شرایط را رعایت کند. (آیه الله مکارم)

شک و گمان در نوافل

شک در رکعت های و افعال نوافل^۲

الشكوك التي لا اعتبار بها، منها الشك في ركعات النافلة، سواء كانت ركعة كالوتر أو ركعتين فيتخير بين البناء على الأقل أو الأكثر، و الأول أفضل، و إن كان الأكثر مفسدا يبنى على الأقل.(حضرت امام)

اگر در شماره رکعت های نماز مستحیی شک کند، چنانچه طرف بیشتر شک نماز را باطل می کند، بنا را بر کمتر

<https://www.leader.ir/fa/content/۲۰۹۸/%D%A۷%D%A۷%B۳%D%A۷AA%D۹%۸۱%D%A۷AA%D%A۷%D%A۶%D%A۷%D%A۷AA->

توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسأله ۱۸۵۲ و ۱۸۵۳: آیه الله مکارم،
 تحرير الوسيلة، كتاب الصلاة- فصل في مقدمات الصلاة-المقدمة الثانية في القبلة. مسألة ۱؛ آیه الله سيستاني،
 %D۸%AC%D۸%AF%DB%۸C%D۸%AF-(%D۸%AY%D۸%B۱%D۸%AF%DB%۸C%D۸%A۸%D۹%۸Y%D۸%B۴%D۸%AA-%D۹%۸۵%D۸%AY%D۹%۸Y)

<https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=.&catid=۴۴۴۴۴&mid=۲۵۳۹۶>

٢. تحرير الوسيلة، كتاب الصلاة- القول في الشك في عدد ركعات الفريضة -القول في الشكوك التي لا اعتبار بها-م-٤ و منها؛ آية الله سيستانى، توضيح المسائل، جامع، ج١، مسأله ١٨٦٣

بگذارد؛ مثلاً اگر نمازگزار در نافله صبح شک کند که دو رکعت خوانده یا سه رکعت، بنا بگذارد که دو رکعت خوانده است و اگر طرف بیشتر شک نماز را باطل نمی‌کند، مثلاً شک کند که دو رکعت خوانده یا یک رکعت، به هر طرف شک عمل کند، نمازش صحیح است؛ ولی اگر در نماز وتر در تعداد رکعت‌ها شک کند احتیاط آن است که آن نماز را دوباره بخواند. (آیه الله سیستانی)

شک و گمان در کارها و ذکرهای نماز مستحبی^۱

(به شک در تعداد رکعت های نافله نباید اعتنا کرد ولی) شک در اقوال و افعال نافله همان حکم شک در اقوال و افعال نماز فریضه را دارد یعنی اگر از محل آن تجاوز نکرده است به آن اعتنا می‌شود و اگر از محل انجام آن تجاوز کرده است به آن اعتنا نمی‌شود (مثلاً اگر شک در حمد یا رکوع کند، چنانچه از محل آن نگذشته است باید به جا آورد و اگر از محل آن گذشته است اعتنا نکند). (امام خامنه ای)

الشک فی أفعال النافلة فهو كالشک فی أفعال الفريضة يأتي بها فی المحل، و لا يعتنى به بعد التجاوز، و لا يجب قضاء السجدة المنسية و لا التشهد المنسي، و لا يجب سجود السهو فيها لموجباته. (حضرت امام)

شک و گمان در کارها و ذکرهای نماز مستحبی، مانند نماز واجب است؛ بنابر این اگر هنگام شک یا گمان، از محل آن نگذشته باشد، آن جزء را به جا آورد و اگر محل آن گذشته باشد، به شک خود اعتناء نکند. (آیه الله سیستانی)

حکم گمان در نماز مستحبی^۲

بنابر احتیاط واجب، حکم گمان در نمازهای مستحبی نسبت به رکعات، مثل حکم یقین است، به این معنا که نمازگزار مخیر نیست بنا را بر کمتر یا بیشتر بگذارد بلکه بنابر احتیاط واجب باید به گمان خویش عمل کند؛ مگر آنکه عمل نمودن بر طبق گمان باطل کننده نماز باشد؛ اگر در نماز مستحبی دو رکعتی، گمانش به سه رکعت یا بیشتر برود، به گمان خویش اعتنا نکند و نمازش صحیح است. مثلاً اگر نمازگزار در نماز غفيله گمان دارد که سه رکعت خوانده، ولی احتمال عقلایی هم می‌دهد که دو رکعت خوانده باشد، بنا می‌گذارد که دو رکعت خوانده است. (آیه الله سیستانی)

در نمازهای مستحبی بنابر احتیاط واجب باید به ظن و گمان خود عمل کند، تا آنجا که نماز را باطل نمی‌کند، مثلاً اگر گمانش به دو رکعت می‌رود بنا بر آن بگذارد و اگر گمانش به سه رکعت می‌رود باید بنا بر همان دو بگذارد. (آیه الله مکارم)

^۱. امام خامنه ای، رساله آموزشی، جلد اول / فصل سوم: نماز / درس ۴۹: نمازهای یومیه (۱۵) شکایات نماز؛ تحریر الوسیله، کتاب الصلاة - القول فی الشک فی عدد رکعات الفريضة - القول فی الشکوک التي لا اعتبار بها - م ۴؛ آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسأله ۱۸۶۶

^۲. آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسأله ۱۸۶۴ و ۱۸۶۵؛ آیه الله مکارم، رساله، مسأله ۱۰۷۴

زیاد و کم کردن اجزاء در نماز مستحبی^۱

اگر نمازگزار در نماز مستحبی، رکعی را سهواً ترک نماید و وقتی متوجه شود که شرعاً نمی‌تواند برگردد و آن رکن را به جا آورد، نمازش باطل می‌شود، به عنوان مثال اگر در نافله مغرب هنگام خواندن تشهد یا بعد از سلام نماز متوجه شود که دو سجده رکعت اول را انجام نداده است، نمازش باطل است؛ اگر در نماز مستحبی سهواً رکن را زیاد نماید نمازش باطل نمی‌شود به عنوان مثال اگر در نافله ظهر در یک رکعت سهواً دو رکوع انجام دهد، نماز نافله باطل نمی‌شود؛ اگر نمازگزار یکی از کارهای نافله را فراموش کند و موقعی یادش بیاید که مشغول رکن بعد از آن شده، باید کار فراموش شده را انجام دهد و دوباره آن رکن را به جا آورد و در این حال زیادی رکن، نماز مستحبی را باطل نمی‌کند؛ به طور مثال اگر نمازگزار در نافله صبح در رکوع یادش بیاید که قرائت (حمد و سوره) را نخوانده یا اینکه مثلاً در نماز اول ماه، به جای سی بار سوره قدر، یک بار توحید را خوانده، باید برگردد و آن را بخواند و دوباره به رکوع برود و در این حال، زیادی رکوع، نافله را باطل نمی‌کند. همچنین اگر در نافله صبح رکوع را فراموش کند و در سجده دوم یادش بیاید باید برگردد و رکوع را بجا آورد و دوباره دو سجده را انجام دهد و زیادی دو سجده نافله را باطل نمی‌کند؛ شایان ذکر است اگر برگشتن و به جا آوردن جزء فراموش شده، باعث زیاد شدن رکعت باشد، این حکم جاری نمی‌شود؛ مثلاً اگر در رکعت دوم یادش بیاید که قرائت در رکعت اول را فراموش کرده است، نمی‌تواند برگردد؛ زیرا در این صورت، انجام قرائت و آنچه بعد از آن است، موجب زیادی رکعت در نماز می‌شود. (آیه الله سیستانی)

در احکام رکوع فرقی بین نماز واجب و مستحب نیست، حتی زیادی رکوع بنابر احتیاط واجب. (آیه الله مکارم)

حکم انجام ندادن برخی اذکار و آداب مستحبات^۲

پرسش: آیا در مستحبات به هر مقدار که عمل کنند به همان مقدار از ثواب بهره مند می‌شوند؟

پاسخ: موارد مختلف است: گاهی در اذکار مطلق است به عنوان مثال در مواردی که در اعمال شب نوزدهم رمضان وارد شده که صد مرتبه بگوید: *اَسْتَغْفِرُ اللهَ رَبِّي وَآتُوبُ اِلَيْهِ* در این موارد مانعی ندارد کمتر بگوید هر چند بهتر رعایت دستور است. گاهی در اذکار نمازهای مستحب است به عنوان مثال در ذکر رکوع و سجده نماز امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف به جای هفت بار ذکر سجده، یک بار بگوید که این هم مانعی ندارد هر چند بهتر رعایت دستور است. ولی گاهی نمازی است که دستور آن این است که در آن نماز باید سوره خاصی خوانده شود به عنوان مثال نماز لیلہ الدفن که باید در رکعت دوم یک مرتبه «حمد» و ده بار سوره «اَنَا انزلناه» در این موارد باید طبق دستور عمل کرد و نمی‌توان چیزی از آن کم کرد. در سایر موارد هم باید به صورت دقیق سوال نمائید تا پاسخ مناسب را دریافت نمائید. (آیه الله مکارم)

^۱. آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسأله ۱۸۵۹، ۱۸۶۰ و ۱۸۶۱؛ آیه الله مکارم، رساله، مسأله ۹۴۳

^۲. <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۴۶۴۶&mid=۲۵۳۹۷۴>

فراموش کردن چیزی از نوافل دارای کیفیت خاص^۱

النوافل التي لها كيفية خاصة أو سورة مخصوصة، كصلاة ليلة الدفن و الغفيلة إذا نسي فيها تلك الكيفية فإن أمكن الرجوع و التدارك يتدارك، و إن لم يمكن أعادها، نعم لو نسي بعض التسبيحات في صلاة جعفر قضاه متى تذكر في حالة أخرى من حالات الصلاة، و لو تذكر بعد الصلاة يأتي به رجاء.(حضرت امام)

سجده سهو - قضای سجده و تشهد فراموش شده در نوافل^۲

[فی النوافل] لا يجب قضاء السجدة المنسية و لا التشهد المنسي، و لا يجب سجود السهو فيها لموجباته.(حضرت امام)
اگر در نماز نافله کاری کند که برای آن در نماز واجب، سجده سهو واجب می‌شود، یا یک سجده را فراموش نماید و وارد جزئی شود که شرعاً نمی‌تواند برگردد و آن را به جا آورد، لازم نیست بعد از نماز سجده سهو یا قضای سجده را به جا آورد.(آیه الله سیستانی)

نماز مستحبی نیابتی

س. آیا انجام نمازهای مستحبی به نیابت از افراد زنده صحیح می باشد؟^۳
بله جایز است، هر چند بهتر است نماز مستحبی را بدون قصد نیابت انجام دهید، و سپس ثواب آن را به شخص زنده مورد نظر، هدیه کنید.(امام خامنه ای)
نیابت مستحبات از حی یا میت اشکالی ندارد هر چند بهتر، اهدای ثواب است.(آیه الله مکارم)

^۱ . تحریر الوسيلة، ج ۱، ص: ۲۰۸- کتاب الصلاة- القول فی الشک، القول فی الشکوک التي لا اعتبار بها- مسألة ۵
^۲ . آیه الله سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسألة ۱۸۶۷؛ تحریر الوسيلة، کتاب الصلاة- القول فی الشک فی عدد رکعات الفريضة - القول فی الشکوک التي لا اعتبار بها-م ۴
^۳ . <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=.&catid=۴۴۴۴&mid=۲۵۳۹۷۲>
[https://www.leader.ir/fa/content/۲۰۶۳۴/%D8%A7%D8%B2%D8%AA%D9%A1%D8%AA%D8%A7%D8%A6%D8%A7%D8%AA-%D8%AC%D8%AF%DB%AC%D8%AF-\(%D8%A7%D8%B3%D9%A1%D9%A6%D8%AF-%D9%A5%D8%A7%D9%A7\)](https://www.leader.ir/fa/content/۲۰۶۳۴/%D8%A7%D8%B2%D8%AA%D9%A1%D8%AA%D8%A7%D8%A6%D8%A7%D8%AA-%D8%AC%D8%AF%DB%AC%D8%AF-(%D8%A7%D8%B3%D9%A1%D9%A6%D8%AF-%D9%A5%D8%A7%D9%A7))